
Nasjonale prøver og høstjakta

Hvorfor har vi skole i Norge? Spørsmålet kan virke merkelig, men merkelige spørsmål er ikke nødvendigvis dumme.

Svaret på spørsmålet har variert noe gjennom norsk skolehistorie, men vi kan nok enes om to overordnede svar på spørsmålet: I Norge har vi skole for at enkeltindividet skal kunne leve et best mulig liv, og fordi vi vil videreutvikle et demokratisk samfunn til det beste for alle. Så kan vi jo diskutere hva dette krever av norsk skole, men vi kommer ikke utenom at det å kunne lese/skrive og regne er svært viktige ferdigheter. Det er viktig for å lære i alle fag, for å kunne leve et godt liv - og for å sikre at alle elever blir borgere som kan ta selvstendige og kritiske valg innenfor demokratiets rammer. Vi må kunne lese en reklametekst uten å bli lurt, vi må kunne gjøre et overslag av hva varene i handlevogna vil koste, vi må kunne vurdere om det er nok penger på kontoen, og vi må kunne lese og forstå en engelsk bruksanvisning når vi skal få i gang den nye TV-en. I tillegg er det vesentlig at norsk skolepolitikk baserer seg på kjennskap til tilstanden slik den er; og i den forbindelse er det avgjørende med gode data. Ingen skal øve på de grunnleggende ferdighetene for å sikre skolen en god rangering. Elevene øver seg på de grunnleggende ferdighetene for å sikre egen livskvalitet og fremtid.

Vi kan sammenligne tiden i skolen med en reise. Noe er planlagt, annet ikke. Både det planlagte, og det ikke-planlagte gir verdifull ballast. Lærerne skal planlegge reisen sammen med elevene, både i kjent og ukjent terreng. Det er særlig viktig å planlegge godt når terrenget er nytt og ukjent. Da blir det spesielt viktig med trygge og støttende lærere og andre voksne i skolen som er reisevante og som vet at man både kan trenge ekstra sokker, gnagsårplaster og ei brødskeiv i reserve. Kanskje trengs også en pause, og at noen bærer sekken for eleven et lite stykke. Like viktig er det at læreren og de voksne oppfordrer og utfordrer, slik at elevene trenes i å holde ut, eller gjennomfører noe som er vanskelig eller kjedelig, noe som også er en side ved læring. Lærere skal trene sine elever til å bli turvante – og selvstendige. Hvis døra skal åpnes mot verden og framtida må elevene bli selvgående – og i stand til å navigere selv.

Nasjonale prøver er et stopp-punkt på turen for å granske terrenget, og ta opp kartet for å studere hvor man er. Dette stopp-punktet gir rom for refleksjon over reisen som er lagt bak – og tanker om turen som ligger framover.

Vi vet dessverre at mange barn og unge har vondt i magen når de står opp for å gå på skolen; ikke bare når det er tid for nasjonale prøver. Noen gruer seg faktisk hver dag, andre til kroppsøvingstimen og eller matematikktimen. Det betyr ikke at vi skal legge ned norsk skole, eller fjerne fag enkeltelever opplever som ubehagelige. Det sentrale vil være at skolen møter den enkelte elev med klokskap og oppriktig omsorg. Det er *skolen* som skal sørge for at ingen elever har vondt i magen for det som skjer i skolens regi.

Og da er vi inne på et kjernepunkt knyttet til nasjonale prøver. Hvis skolen *kommuniserer* at nasjonale prøver er laget for å rangere skoler, eller for å måle eleven for å kunne sette karakterer, så undergraver det intensjonene bak de nasjonale prøvene. Nasjonale prøver er utviklet for å *tilpasse opplæringen* best mulig til enkelteleven, for å sikre at skolen kan vurdere om egen opplæring er så god som vi ønsker, og som grunnlag for sentral politikktutforming. Selv om noe kan måles, så betyr ikke det at det er uvesentlig.

Det snakkes mye om testregimet i norsk skole. Det kan i den forbindelse være greit å vise til noen fakta. Elevenes tidsbruk knyttet til nasjonale prøver er 11 timer på 10 år; elleve timer fordelt på ti år. Samtidig vet vi at mange skoler, på eget initiativ, benytter *svært mange* andre tester; mange helt ukritisk. Vi har så langt ikke registrert at det kritiske fokuset har pekt på de lokalt initierte prøvene. Det kunne være nyttig at forskningsmiljøene ser nærmere på disse også.

Like sikkert som høstjakta kommer hvert år, er det at forskere uttaler seg kritisk til nasjonale prøver. En kritisk tilnærming til statlig politikk er alltid velkommen, men da må man legge til grunn hva nasjonale prøver faktisk er. Det blir ikke færre elever som gruer seg til nasjonale prøver ved at man svartmaler prøvene uten å skjele til årsaken til at vi har disse. Nasjonale prøver er ikke *i seg selv* en stressfaktor, men også nasjonale prøver kan bli brukt feil - eksempelvis til rangering. Brukt riktig er dette viktige bidrag i arbeidet for å sikre en best mulig skole for alle barn og unge.

Ragnhild Sperstad Lyng
Seniorrådgiver

Bjørn Rist
Seniorrådgiver

Erik Stene
Oppvekst- og velferdsdirektør